Talousvaliokunnalle, 10.5.2021

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta (HE 79/2021 vp)

Tarkastelen tässä lausunnossa ensin epidemian yleistilannetta, sitten mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja tapahtumatakuun voimassaoloaikana ja sen jälkeen esityksen sisältöä.

Epidemian yleistilanne

Kokonaisuudessaan epidemiatilanne on Suomessa epätasainen: maaliskuun sulkutilan aikana viruksen uusiutumisluku (eli R-luku) laski 1:n alapuolella. Janne Solanpään mallinnuksen (kuvassa alla) arvio tämänhetkisestä R-luvusta on 0,9. Lyhyellä aikavälillä **epidemia on kasvussa**: viimeisen viikon aikana viitenä päivänä tapausmäärät ovat olleet korkeampia kuin edeltäneellä viikolla.

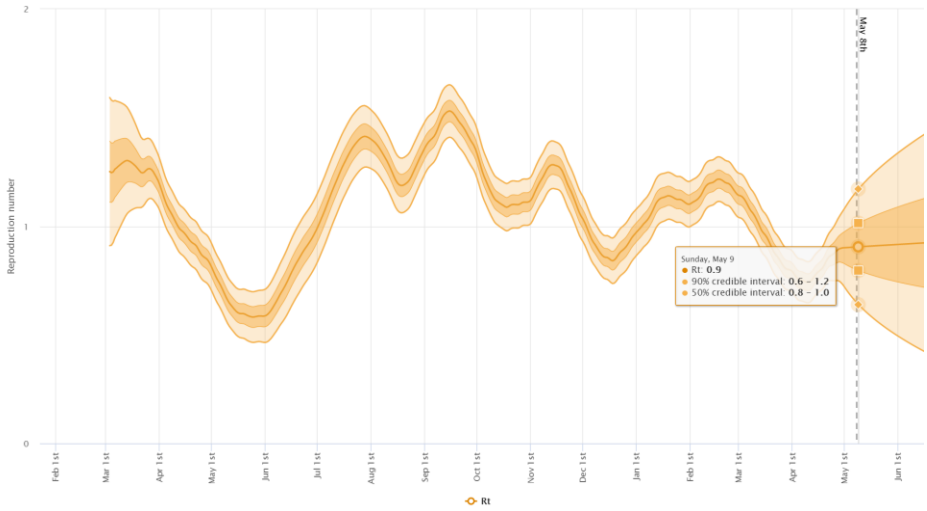

Lähde: https://covid19.solanpaa.fi/, kuva otettu koko Suomen kuvaajasta 10.5.2021.

Hallituksen hybridistrategian luonteeseen kuuluu, että epidemian pienentyessä puretaan rajoituksia, jotka puolestaan nostavat R-lukua. Toisaalta etenevät rokotukset osaltaan painavat R-lukua alaspäin. Niin sanotun kausivaihtelun suuruus, ja siten merkitys, on vielä epäselvä. Optimaalisessa kehityskulussa epidemia pienenee samalla kuin rokotusten laajennettua etenkin enemmän liikkuviin ja ihmiskontakteja kokeviin ikäryhmiin voidaan rajoituksia edelleen purkaa. Tilanne eroaa viime kesästä sikäli, että rokotukset tarjoavat kestävän mahdollisuuden estää viruksen leviämistä.

Mahdolliset epidemian kehityskulut kesäkuun alusta eteenpäin

Ensimmäisen rokotusannoksen on saanut tällä hetkellä noin 34,9 prosenttia väestöstä. Tämä luultavasti estää suuren osan kuolleisuudesta, vähentää merkittävästi teho- ja sairaalahoidon tarvetta ja hidastaa viruksen tarttumista jonkun verran. Toisaalta, esimerkiksi länsinaapurimme Ruotsi osoittaa, että tämänkään tasoinen rokotuskattavuus ei ole tae siitä, että epidemia pysyy lasku-uralla.

Laumasuojaan tarvittava rokotuskattavuus on vielä epäselvä ja selvinnee empiirisesti: tiedämme sen luultavasti sitten, kun (meillä tai muualla maailmassa) se on saavutettu ja rajoitusten purkaminen ei aiheuta hallitsematonta epidemiaa. Todennäköisesti tämä luku on kuitenkin merkittävästi korkeampi kuin nykyinen rokotuskattavuus ja uudet kehittyvät virusmuunnokset voivat osaltaan vaikeuttaa tämän saavuttamista. Tämän takia **on todennäköistä, että tartuntoja estäviä toimia tarvitaan vielä kuukausien ajan**, riippuen rokotekattavuuden kasvun nopeudesta.

On vielä epävarmaa, miten korkea rokotuskattavuus ja rajoitusten purkaminen yhdessä vaikuttavat epidemiatilanteeseen. Huonoin mahdollinen kehityskulku olisi, että rokotuskattavuus jäisi liian matalaksi ja toisaalta uudet virusmuunnokset välttäisivät immuunisuojan, jolloin loppukesästä tai syksyllä epidemia lähtisi uudelleen laajenemaan ja tarvittaisiin valtakunnallisia rajoitustoimia. Paras mahdollinen kehityskulku olisi, että rokotukset tehokkaasti estävät tartuntaketjujen syntymistä ja havaitut koronavirustapaukset olisivat yksittäisiä. Todennäköisin kehityskulku lienee, että rokotuskattavuuden noustua paikallisesti voi syntyä tartuntaketjuja, jolloin tehokkaat ja kohdistetut paikalliset toimet voivat pitää epidemian riittävän rajattuna.

Esityksen sisällön arviointi

Suurien ihmismäärien kokoontuminen ahtaissa sisätiloissa on edelleen suurin riski koronaviruksen leviämisen suhteen ja näitä on rajoitettu suoraan koko pandemian ajan. Sikäli tapahtumajärjestäjät ovat suorimmin taloudellisesti kärsimässä koronarajoituksista.

Koska **on mahdollista ja jossain määrin todennäköistä, että paikallisia rajoituksia joudutaan kiristämään vielä lähitulevaisuudessa**, tapahtumatakuu vähentää olennaisesti tapahtumayrittäjien riskiä. Koska **epidemiatilanteen pahentuessa nopeat ja päättäväiset toimet ovat tärkeitä, tapahtumatakuu voi helpottaa paikallisten viranomaisten reagointia**, jos he voivat luottaa siihen, ettei uusien rajoituksien taloudellinen taakka päädy paikallisten toimijoiden harteille.

Kokonaisuudessaan suomalainen lähestymistapa tapahtumien järjestämiseen pandemian aikana on reaktiivinen ja luottaa siihen, että epidemiatilanne rauhoittuu. **Valtiovallan pitäisi kokeilla monipuolisesti keinoja varmistaa turvallinen tapahtumien järjestäminen ja mahdollisten riskien minimoiminen ja toisaalta arvioida rajoitusten purkamisen aiheuttamia riskejä**. Esimerkiksi Iso-Britanniassa on järjestetty laaja tutkimusohjelma[1], jossa kokeillaan kuinka reunaehdoin tapahtumissa voidaan rajata tartuntariskejä.

Tuomas Aivelo,

tutkijatohtori, ekologian ja evoluutiobiologian dosentti, Helsingin yliopisto

1: https://www.gov.uk/government/publications/guidance-about-the-events-research-programme-erp-paving-the-way-for-larger-audiences-to-attend-sport-theatre-and-gigs-safely-this-summer/guidance-on-the-events-research-programme

Olennaiset sidonnaisuudet
Apurahatutkijasopimus Helsingin yliopiston bio- ja ympäristötieteellisen tiedekunnan kanssa
Tutkimushankkeita rahoittavat: Maj ja Tor Nesslingin säätiö, Emil Aaltosen säätiö, Koneen säätiö, Suomen Akatemia ja Helsingin kaupunki.
Avustaja- tms. sopimuksia: Helsingin yliopisto (tuntiopettaja), Sanoma (blogi, Tiede-lehti; kolumni, Tiede Luonto), Maaseudun Tulevaisuus (kolumni), Otava ja Gaudeamus (kustannussopimus), eOppi (kustannussopimus).
Asiantuntija- ja luennointipalkkioita: Opetushallitus, Tampereen ja Porin kaupungit
Asiantuntijajäsen Kasvinsuojeluseuran asunto- ja elintarvikehygienian jaostossa ja Kehittämiskeskus Opinkirjon ja Tekniikan Akateemisten Tutki-Kokeile-Kehitä -kilpailun kansainvälisessä neuvottelukunnassa